

„אור אישים / סאת רבקה נורפייז

חומי העולם, קולטם ומגבירים ולפי עמים פוהר את ניגודיהם.

זה הוא אולי עיקרו של הספר: הוא מלמדנו פרק בידיעת התקופה הגובלת עם תקופתנו בצורה אינטימית יותר. „ברית גורל היתה כרוחה או בין הופעת הציונות בה' נועה פוליטית, המונית, לבין גילוי הכשרון והיפה בישראל" — כותב שור, ואנו משתכנעים בכך בעברנו מפרק לפרק. כל היוזע לנו על בורזי כוב, לא כל שכן על רופני, חיות, סירקין, סירני, זיבטינסקי, אחרים — מקביל כאן צבעים אחרים, מקבלים כאן כמדים אחרים. בבוא שור לפרש גורל לות יהודיים מבין מיסדי ההלכה הסוצ' יאליסטית — הוא מפתיע בפירושו. הנה לדוגמה הקטע הבא:

„היה זה בוינא, בסברואר 1921, בישיבת הוועדה המדינית של הקונגרס בו נוסד האינטרנאציונאל של שניים וחצי. על הפרק היה הסעיף העיקרי ששימש סלע מחלוקת בעולם הסוצ' יאליסטי כולו: הגנת המולדת. נציגי תנועות פועלים של ארצות מסוימות התדיינו במיכות ומפיהם דברו הב-דלי המציאות המפולגת. רק מרטוב, נכדו של הסופר העברי ארו, לא היה כפוף לשום מציאות. כנציג ישר של אידאה בלבד, לכל טוהר תלישותה וחומרת האבסטרק' טיות שלה — ישב ליד השולחן והכתיב". ככה מגלה שור את סוד קפדנותו הנזירית של מרטוב בחוסר שורשים. „שורשים גם מזינים וגם כובלים" — מסכם שור ומראה לנו את כניעתו השותקת של מרטוב למי ציאות היהודית החדשה המשלחת בו את שורשיה.

על „חוסר כל יכולת נפשית להת' עלם כליל מן הענין היזווי הנשגב וחוסר כל העזה נפשית להתמכר לו" — למד שור מפגישותיו עם אישים סוציאליסטים בעלי מוצא יהודי המת' לבטים בכף הקלע של כוחות משיכה ודחייה. הנה פתרון יחסם העקר לת' נועת השחרור שלנו של רבים רבים, דרך גוסטב לנדואר וקורט אייזנר וארנסט טולר עד לבעלי מוצא יהודי היום המצויים במחנות רחוקים, העומי דים מנגד ומקרבים לשעה ומרחיקים לשעה והם חסרי בטחון בכל הזמנים.

באופן מיוחד יש להפיר את תשומת לבו של הקורא על הברק המוקדש לבורוכוב. אנב שור טאבק בפרק זה על כתיב אחר מהמקובל של השם הזה מתוך עקביות רבה. כל דרכו של בור' רוכוב-ברוכוב, תפקיו ומקומו בתול' דות המחשבה הציונית, בשילובו על ידי ניתוחו המרקסיסטי את המציאות היהודית ובחרגמו אותה לשפת הנומני קלאטורה המקובלת לתוך זמנו — מוארים כאן אור בהיר, שמקורו בקירבה בלתי-אמצעית.

מתעורר בנו ההרהור, כי אור כוכי בים רבים, אישים בלתי רגילים שור' כו בשמי התקופה בשעה שנחתך מהלך ההיסטוריה, מכונס בספר. יש מהם שהאירו לשעה קלה, אספו את אורם ודעכו בחשיכה — ויש שהיו מאורות קבועים בעולם מחשבתנו. אוצר בלום של חומר מענין ומבריק על תקופה שחיינו בתוכה, תקופה שאנו משלמים עדיין על כל שגיאותיה ואנו מתברכים בכל הישגיה.

אורם של הכוכבים האלה רוכז מתוך אהבה ויכולת ספרותית. יש אפילו הרושם, שהוא העצים את אורם.

(* הוצאת „עם עובד" תשט"ו

זלטן שור מעלה בספרו זה אישים של דור אחר. לפעמים נדמה, כי סערה מהלכת בהם, סערתה של התקופה המקפלת עתידות, וסערת הסופר איש-הציבור, אשר סגולותיו העמידוהו בצומת התרחשויות רבות — ולבו הער, עינו החדה, והשכל' תו המקיפה עמדו לו במלאכת האר' הם של גורלות ותהליכים בשילורם ההדדי.

עם קריאת הספר הזה דומה שאנו חוזרים מתחנה מרוחקת לגדות-המז' צא של המסע. מוזר כמה מוזר מס' תגלום למציאות הקיימת ומקבלים אר' תה בלי לחקור חקירה מרובה אה' התהליכים שחוללוה.

„אור אישים" אינו תעודה במו' בן הרגיל של הכושג, אף אינו מח' קל. זוהי עדות חמה ורוסטת, פרי

ז. שור

מגע קרוב ושוחפות במיצוי התכנים הגדולים שהיו מנת חלקו של דור סוער, דור ההלכה וראשית המעשה: ההלכה הסוציאליסטית והציונית, הי' מעשה הסוציאליסטי והציוני. למרות זאת ששור עוסק בספרו הן באנ' שים והן בתקופה ותהליכים המוכ' רים לנו מסיכומים היסטוריים גמרי רים — הרינו מוצאים קסם רב בשר' סתו בהתרת הפקעת, לחוטים מר' היבים בססגוניותם, בידיעה עמוקה ובלהט אישי. הספר כתוב בחמימות ובלבביות — כתיבה נאה וגילוי יחס של כבוד ליריבים. שמץ של משוא-פנים למגלמי ערכים הקרובים במיור' חד לסופר, אינו גורע כלום מערכו של הספר.

בספר „אור אישים" ששה מדורים וכל מדור כולל שורת דיוקנאות של אישים בעלי מכנה משותף: „בתבלי אינטרנאציונל", „בהתלכד אופה שור רח", „בשבט הסופרים", „במזל גבור", „בהיבנות מולדת", ברשויות יחיד". כבר שפות המדורים מרמזים על הקשת הגדולה ועל יריעת החיים המקיפה שבהם נוגע שור. כל אחד מהאישים אשר לו מוקדש פרק בולט בתזונותיו ויכולתו, עומד בצומת תהי' ליכיו דינאמיים, משמש מצבר של כוחות או קובע בעצמו נתיבים. שור' שיותו היהודית של שור, השכלתו התורנית היסודית שנתמוגה עם לי' מודים היסטוריים ועם אותה ההשכלה המיוחדת, הפוליטית-כללית שהיתה מנת חלקו של הדור אשר נעוריו חלו בשלהי המאה הקודמת, הקנו לו הבנה מעמיקה של כל התהליכים ברחוב היהודי ומחוצה לו. אין שום אישיות בפרקים האלה מופיעה במ' בודד — כל אחת ארוגה לתוך סבי-בתה, מלווה ידידים ויריבים, טבולה במאבקי הדור, מתסרת ביסוריו ומת' לבטוח בלבטיו, ממלאה איוו שליחות והותמת בגורלה פרשיות גדולות, סוצ' יאליסטיות או ציוניות. הספר משמש אספקלריה לאיש היהודי שהיה כלי' ציבור לכל הרעיונות המנטרים בת'